Інститут історії України
Національної академії
наук України

Кам'янець-Подільський
національний університет
імені Івана Огієнка

І Міжнародна наукова конференція

ВІЙНА І СОЦІУМ

у середньовічній та ранньомодерній історії Центрально-Східної Європи

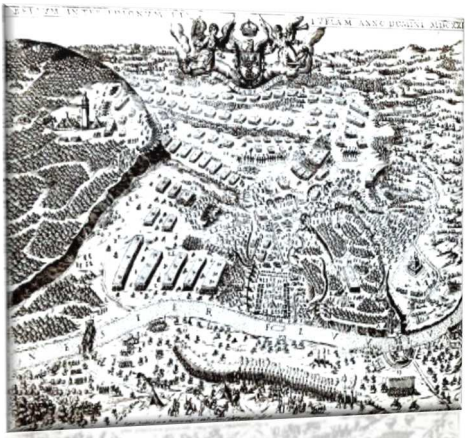

ПРОГРАМА
ТА ТЕЗИ
ДОПОВІДЕЙ

м. Кам'янець-Подільський
21–24 жовтня 2020 р.

Київ–2020

УДК 94(4-191.2; 4-11)355.01+316.3 "04/14"-"17"

І Міжнародна наукова конференція «**Війна і Соціум у середньовічній та ранньомодерній історії Центрально-Східної Європи**»: Програма та тези доповідей (21–24 жовтня 2020 р., м. Кам'янець-Подільський) / Інститут історії України Національної академії наук України, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. Київ: НАН України, Ін-т історії України, 2020. 128 с.

ISBN 978-966-02-9376-2

У виданні розглянуто широке коло питань пов'язаних із соціо-військовими аспектами середньовічної та ранньомодерної історії Центрально-Східної Європи. Запропоновані матеріали доповідей містять інформацію про типи озброєння, військові кампанії та їх політичний вплив на держави й соціум, формування військ, організацію оборони населених пунктів, повсякденне життя в умовах війни, а також діяльність окремих діячів.

Рекомендовано до друку
Вченою радою Інституту історії України НАН України
(протокол № 5 від 24 вересня 2020 р.)

© Інститут історії України Національної академії наук України, 2020
© Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2020
© Автори, 2020

ISBN 978-966-02-9376-2

МУЗИЧНА КАПЕЛА ГЕНЕРАЛА ЄЖИ МАРЦИНА ЛЮБОМИРСЬКОГО У ЛЮБАРІ (1778–1781)

БЕЗПАЛЬКО ВЛАДИСЛАВ
КУЗЬМІНСЬКИЙ ІВАН
(Київ)

Генерал коронних військ Єжи Марцин Любомирський був власником кількох маєтків на українських теренах – у Барі, Любарі, Полонному тощо. Однак про капелістів, тобто музикантів його капели, збереглися фрагментарні відомості, які походять з-за меж українських резиденцій магната. Нам вдалося виявити низку джерел, які стосуються діяльності капели у Любарі.

Віднайдені відомості про капелу містяться в документах обліку та розподілу людських і матеріальних ресурсів маєткових комплексів князя Любомирського та військових загонів на службі генерала. Перший документ, де згадані музиканти Єжи Марцина Любомирського, датується 6 квітня 1778 року. Це деталізований список видачі одягу та взуття підрозділу капітана Клейста, наприкінці якого додатково записано імена вісьмох музикантів (Od Muzyki): «Stanisław Dulski, Daniel Orzechowski, Sobestyan Dunikowski, Jgnacy Bialuski, Marcin Pileta, Jozef Kulikowski, Jgnacy Madurski, Jedrzey Olsczewski».Четверо з цих музикантів продовжили служити генералу в 1781 р. Мова йде про Станіслава Дульського, Даніеля Оріховського, Себастьяна Дуніковського та Ігнація Мадурського.

У тому ж документі в переліку військових згадано довбуша: «Dobosz Kajetan Niemirowski». Окрім цього, Каєтан Немировський згадується серед людей в обозі Єжи Марцина Любомирського у списках на щотижневу виплату грошового утримання від 18 липня 1775 року. Загалом же у цьому документі записано імена чотирьох довбушів: «Maciej Sawicki, Kaietan Niemierowski, Stefan Szląszski, Sawka Sawicki». Не виключаємо, що довбуші брали участь у музичних виступах капели.

У другому документі, тобто переліку людей та коней, яких 7 червня 1781 р. було відряджено з Любару до Варшави, окрім

двох хорунжих, капрала, кадета та солдата було зазначено дев'ятьох капелістів. П'ятеро із них подорожували верхи: «Kapelista: Dunikowski, Orzechowski, Chmielowski, Dulski, Malinowski». Ще четверо – на бричці: «Madurski, Rudkowski, Nayzer, Chodakowski». Окремо від капелістів були записані двоє трубачів, які також подорожували верхи: «1 Trębacz Szczepanski, 2 Leszczynski».

Наступний документ має таке ж датування та змістом безпосередньо пов'язаний з попереднім. У ньому міститься інформація про видачу подорожуючим взуття та одягу («Ktorzy podostawali Buty Tak z Kappeliji ako y Hussarow»). У списку згадані імена всіх дев'яти капелістів – кожен з них отримав по парі чобіт та штани.

У Варшаві капелісти виконували свої прямі професійні обов'язки, що засвідчено у тогочасній регулярній друкованій пресі. Зокрема у 10-ому номері часопису «Avis Divers» повідомляється, що 27 серпня 1782 року генерал влаштовував концерти, за що отримав публічну похвалу: «1782 [Warszawa], Pochwała Marcina Lubomirskiego, generała wojsk kor., za urządzane koncerty, zwłaszc za w ostatnią środę [27 VIII]» (Похвала Марцина Любомирського, генерала військ коронних, за влаштування концертів, особливо в останню середу).

У рукописній пресі «Gazety pisane z Warszawy» за той же рік під заголовком «Serenada księcia Marcina» (Серенада князя Марцина) описуються концерти, організовані під вікнами колишньої дружини: «W dzień św. Anny dawał tu książę Jmć Marcin Lubomirski publiczną dla przeszłej swej żony serenadę. Wszystkie z Warszawy kapele na ten akt sprowadził, które zarazidąc przez Kapucynów, gdzie księżna stoi, swoim odgłosem całą prawie ściągnęły ciekawość Warszawy» (В день св. Анни князь його милість Марцин Любомирський влаштував тут публічно, для своєї колишньої дружини, серенаду. Привіз для цього акту з Варшави капелу, яка йшла біля [будівлі] капуцинів, де зупинилася княгиня, своїм звучанням привернули цікавість майже всієї Варшави).

Найцікавіші відомості про діяльність музичної капели містяться у реєстрі музичних інструментів (нових та старих) та нот, які разом з капелістами були відправлені з Любара до Варшави 7 червня 1781 року – «Regest rjnstrumentow tak nowych i ako y starych i

dących do Warszawy d. 7 junij 81 z Lubaru». Серед нових музичних інструментів зазначено 4 кларнети (Klarynetow), 4 валторни (Waltorni para, Waltorni z wszystkich tonow para), 4 труби (Trąby), 2 флейти-траверсо (Flautraversi) та 2 гобої. Окрім цього,у списку зафіксовані знімні частини музичних інструментів – 2 мундштуки для труб (Musztukowdo Trąb), 8 трубок вентельного механізмудля труб (Kromlikow do Trąb), 2 мундштуки для валторн (Musztukow do Valtorni), а також 4 тростини для гобоїв (Stroikow do Obojow). Не можна не помітити, що серед нових інструментів значаться виключно аерофони, тобто духові музичні інструменти.

У списку старих музичних інструментів бачимо 2 валторни (Waltorni para), 2 скрипки (Skrzypcow), альт (Altowka), басетлю (Basetla), фагот (Fagot), 4 кларнети (Klarynety), пару литаврів (Kotlow para), тулумбас (Tołąbas), барабан (Bemben), пару тарілок (Zeli para), пару кларнетів «від Гофмана» (Klarynetow od Hoffmana para) та стару трубу (Trąba stara). У цій частині реєстру представлені всі три групи музичних інструментів – хордофони (скрипки, альт, басетля), аерофони (валторни, фагот, кларнети, труба) та ідіофони (литаври, тулумбас, барабан, тарілки).

Окремо зазначимо, що згадане прізвище Гофмана віднайшлося у списку боргів генерала, де він названий капелістом з числа слуг: «Hoffmanowi Kapeliś ciede servitae mercedis – Zł: Pols: 3269». З огляду на цей факт доцільно стверджувати, що Гофман також був музикантом генерала. В зв'язку із тим, що інші боргові записи датуються 1777–1781 роками, то і Гофман працював приблизно у цей період, або дещо раніше, адже у списках 1778 та 1781 років він не згадується. У боргових документах за 17 серпня 1780 року згадано ще одного капеліста на ім'я Антоній Кунц: «Antoniemu Kuncowi Kapeliś ciede servitae mercedis. fl. 2398». Можна припустити, що ці капелісти служили генералу до 1768 року, тобто до того моменту, коли він передав капелістів, 30 гармат та збройний арсенал конфедератам у місті Кольбушова.

У списку нотних творів (Papiery) значаться 16 симфоній (Simfonij), 8 партій для 8 творів, або одного восьмиголосого твору (Partij 8 a 8), 6 партій для 6 творів, або одного шестиголосого твору (Partij 6 a 6), 2 квартети (Qwarteto), тріо (Trjo), твір для хору

(Chorus), а також папір для нот (Papieru do not). У цьому ж списку значаться 4 струни для басетлі (Strony do basetli).

Цікаво, що в рахунках Почаївського василіанського монастиря за 1772 р. зазначено, що до Любара були передані, або переписані нотні партитури. А єдиними реципієнтами партитур могли бути або капела місцевих уніатів (про музичну діяльність яких досі немає жодних відомостей), або ж капелісти генерала Єжи Марцина Любомирського.

Висновки. Представлена діяльність музичної капели генерала Єжи Марцина Любомирського у Любарі відкриває абсолютно нову сторінку локальної музичної історії українських земель. Про професійний рівень музикантів капели свідчить значна кількість різноманітних музичних інструментів та нотних творів.